

חפץ נוסף שהוא מוקצה, שהיתר זה אינו נוהג אלא כשמטלטל לצורך דבר המותר, וכאשר מונח מוקצה על הארץ יכול לדחפו בגליו (משנ"ב שח, יג, שיא, ל), והוא הדין שמותר לעשות שביל בגליו גם שלא בדרך כניסתו וביציאתו, אלא נקטה הברייתא אופן רגיל ומצוי (נשמת אדם סז, ה). ויש סוברים שההיתר של טלטול 'כלאחר יד' הוא רק כשהוא נעשה דרך עיסוקו בפעולה אחרת, וכגון כאן שצריך לצאת ולהיכנס ותוך כדי דרכו מטלטל מוקצה הנמצא שם, וזאת משום שיש למעשה שלו שם של מעשה כניסה או יציאה, ולא שם של טלטול מוקצה שנעשה דרך אגב, אבל טלטול מוקצה להדיא, אסור גם בטלטול 'כלאחר יד' בשאר אברי גופו (חז"א א"ח מז, יג). ■ הלהכה, מותר לעשות שביל בגליו לכאן ולכאן דרך הליכתו (משנ"ב שלג, ג), ומותר לדחוף מוקצה בגליו, כדי שלא יבוא להפסד (משנ"ב שח שם).

שְׁעוֹר תְּבוּאָה צְנוּרָה לֶתֶךָ – שכאשר יש לו תבואה בשיעור כזה או יותר, ועדיין לא התחיל להשתמש בה, מן הסתם מקצה את דעתו שלא להשתמש בה בתקופה הקרובה (רש"י, ע"פ פמ"ג שלג משנ"ב א), והתבואה מקבלת דין מוקצה אליבא דרבי יהודה (רא"ש). ויש מפרשים, שיעור תבואה צבורה לתך, לענין טלטול תבואה לצורך אורחים או משום ביטול בית המדרש, שבמשנה נתפרש שיעור פניו אוצר שמונחים בו קופות תבואה, והברייתא מפרשת שיעור פניו אוצר המשמש כאסם לערמת תבואה, ושיעור לתך הוא השיעור שמכילים חמש קופות (רמב"ן).

אֲבֵינָא לְהוּ הֵנִי אֲרַבְעַ וְהָמֵשׁ וְכוּ, שלש ספקות הגמ' דלהלן הן אליבא דרב חסדא, שאילו לדעת שמואל אין הגבלה בכמות הקופות ובצורת הפניו (רש"י וריטב"א).

לְמַעוֹטֵי בְּהוֹכַח עֲדִיף, ואפילו שמרבה במשוי (רש"י), שעדיף שימנעט במספר הפעמים שבהם הוא הולך ונושא את הקופות, בשביל להמעיט את פרסום הענין (טור וש"ע א"ח שלג, ב), או בשביל להמעיט בטורח מיותר בשבת (תוס' ביצה כט, ב ד"ה המביא).

או דִּילְמָא לְמַעוֹטֵי מְשׁוֹי עֲדִיף, שאם רצונו בכך, יכול לחלק את התבואה לקופות קטנות ולקחת פעמים רבות משא קטן (רש"י), ובכך הוא ממנעט ב'עובדין' דחול' (פני יהושע ביצה לה, א), ולשון 'עדיף' מתפרש במשמעות שאפשר לעשות כן (קרבן נתנאל). ■ הלהכה, לא יחלק את הקופות לקופות קטנות כדי להקל במשוי, מפני שמרבה בהילוך (ש"ע א"ח שלג, ב).

או דִּילְמָא גְבֵרָא גְבֵרָא מְפַיֵי לְנַפְשִׁיהּ – שכל אדם יכול לפנות קופות רק עבור מקום מושבו, והוא הדין שאחרים יכולים לפנות עבור מקום מושבם של חבריהם, ובלבד שכל אדם לא ינפה בעצמו יותר משיעור ארבע או חמש קופות (ב"י וש"ע א"ח שלג, ג, ואחרונים דלהלן בדעת רש"י שם), ויש סוברים, שמותר לכל אדם לפנות קופות רק עבור מושבו, ואינו יכול לפנות עבור אחרים, ואפילו כשאינו מפנה יותר משיעור ארבע או חמש קופות (ב"ה וביאור הגר"א שם, בדעת תוס' דלהלן).

וְיֵצֵא לְשֻׂדָּה, שדינה ככרמלית, שמותר לטלטל בו פחות פחות מארבע אמות, וכך טלטל רבי את העמרים (רש"י), שלא אסרו חכמים לטלטל פחות פחות מארבע אמות אלא ברשות הרבים ולא בכרמלית (רעק"א לש"ע א"ח שטט, ה), או שיש בדבר איסור קל שהותר לצורך מצוה (ביאה"ל שם). ■ הלהכה, אסור לטלטל פחות פחות מארבע אמות, אפילו בכרמלית (ש"ע שם) ולצורך מצוה, צ"ע האם מותר (ראה משנ"ב וביאה"ל שם).

וְשְׂמוּאֵל אָמַר אַרְבַּע וְהָמֵשׁ כְּדָמְרִי אֵינְשִׁי. **הקדמה:** רב חסדא ושמואל נחלקו בארבעה דברים התלויים זה בזה: [א] בישוב לשון המשנה, 'ארבע או חמש', שלרב חסדא שיעור הקופות שמותר לפנות תלוי בגודל האוצר, ולשמואל המשנה נקטה לשון כדרך שרגילים האנשים לדבר. [ב] וממילא נחלקו הלהכה בכמות הקופות שמותר לפנות, שלרב חסדא מותר רק ארבע או חמש, ולשמואל אין הגבלה בכמות הקופות. [ג] עוד נחלקו בביאור המילים של הסיפא: 'אבל לא את האוצר', שלרב חסדא היינו שלא יתחיל באוצר שעדיין לא השתמש בו, ולשמואל היינו שלא יסיים את פניו האוצר. [ד] עוד נחלקו אליבא דאיהו תנא נשנתה המשנה, שלרב חסדא המשנה כרבי יהודה ולשמואל המשנה כרבי שמעון. ויסוד מחלוקתם, בביאור מה ששינוי ברישא שמפנין ארבע או חמש, וממילא נחלקו בביאור הסיפא, שלדעת רב חסדא שנינו ברישא שני דנינים, שיש הגבלה בכמות הקופות, ושיש איסור בפניו האוצר כולו [שמשום כך אין מפנין אלא ארבע קופות מתוך חמש], ולכן אי אפשר לפרש הסיפא מלמדת שאין מפנין את כל האוצר [וכדעת שמואל], שהרי כבר שנינו כן ברישא, והוכרח רב חסדא לפרש שהכוונה ברישא שאין מתחילים באוצר, וכדעתו של רבי יהודה שיש מוקצה גם בדברים המותרים אם אינם עומדים לשימוש בפועל (רמב"ן במלחמות; ריטב"א).

דִּילְמָא אֲתִי לְאֲשׁוּזֵי גוּמוֹת – שבפניו האוצר כולו, עלול לשכוח ולהשוות את הגומות שברצפת האוצר (רש"י לעיל קכו, ב) כרגילותם של מפני אוצרות (ה' הר"ן), ויעבור על איסור בונה (ריטב"א המיוחס לר"ן), ויש מפרשים שפניו האוצר כולו נראה כ'עובדין' דחול' (שם) [וכניסתם הב"ח ברש"י כאן, שנראה שלא היה כתוב בגירסתו בגמ' הטעם של אשוי גומות (הגהות הב"ח; שבת של מ')].

■ הלהכה: [א] אין מפנין יותר מחמש קופות אפילו לדבר מצוה כגון לאורחים או לבית המדרש [וכדעת רב חסדא]. [ב] אין מפנין את האוצר כולו, ולכן אם היו חמש קופות, מותר לפנות רק ארבע קופות. [ג] מותר להתחיל לפנות אוצר שלא התחיל להשתמש בו [שבמוקצה הלהכה כרבי שמעון] (ש"ע א"ח שלג, א ומשנ"ב שם).

אֵין מִתְחִילִין בְּאוֹצֵר תְּחִלָּה – אין מתחילים בפניו אוצר של תבואה לצורך אורחים או בית המדרש, כאשר לא התחיל להשתמש בתבואה שבאוצר קודם השבת, ומשום איסור מוקצה שהקצם מהלשמתם בהם מערב שבת, ואליבא דרבי יהודה (בעל המאור; רא"ש), או שמדובר באוצר של גרוגרות וצימוקים שנחשב למוקצה גם אליבא דרבי שמעון (ריטב"א), ויש מפרשים שהברייתא עוסקת בפניו שלא לצורך אורחים או בית המדרש, שמותר לפנות קופה או שנים, ובלבד שהתחיל לפנות מבעוד יום, שאם לא כן נראה כמתקן מקום, ואסור לפנות אפילו קופה אחת (רמב"ן לדעת הרמב"ם; ב"י שלג, א, בדעת הר"ן). ■ הלהכה, התחיל לפנות את האוצר מבעוד יום, ונצרך למקום ביום השבת, אפילו שלא לצורך מצוה, יכול לפנות פחות מארבע קופות (משנ"ב שלג, ב, ע"פ ב"י שם).

עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁבִיל בְּרַגְלֵי וּבִיציאתו – תוך כדי הליכתו מפנה תבואה לכאן ולכאן, ואין זה נחשב לטלטול מוקצה (רש"י), שלא נאסר לטלטל מוקצה אלא כפי הרגילות לטלטלו ביד, אבל טלטול 'כלאחר יד' שמטלטלו בשאר אברי גופו, מותר [ואפילו כאשר כוונתו לצורך דבר האסור, ובשונה מההיתר המכונה 'טלטול מן הצד', שנוגע בידו בחפץ של היתר ומטלטלו, ואגב כך מיטלטל